

VIITORUL AFGHANISTULUI

Mihai DUDĂU

Facultatea de Științe Socio-Umane,
Departamentul de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene
Masterat: Diplomația Apărării
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Abstract: *In December 2001, after the Taliban government was overthrown and the new Afghan government under President Hamid Karzai was formed, the International Security Assistance Force (ISAF) was established by the UN Security Council to help assist the Karzai administration and provide basic security. Taliban forces also began regrouping inside Pakistan, while more coalition troops entered Afghanistan and began rebuilding the war-torn country. Shortly after their fall from power, the Taliban began an insurgency to regain control of Afghanistan. Over the next decade, ISAF and Afghan troops led many offensives against the Taliban but failed to fully defeat them. Afghanistan remains one of the poorest countries in the world due to a lack of foreign investment, government corruption, and the Taliban insurgency.*

Keywords: Terrorism, Poverty, NATO, Taliban, UN, ISAF, Future

Afghanistan - elemente geopolitice

De aproximativ 25 de ani, din momentul invaziei Uniunii Sovietice în Afghanistan, această țară a devenit și s-a menținut unul dintre “punctele fierbinți” ale globului și ale geopoliticii mondiale.

La o primă vedere, acest lucru pare destul de greu de înțeles, deoarece Afghanistanul nu este în nici un caz un exponent clasic al unei zone de interes pentru marile puteri: este lipsit de resurse strategice și nu se află la intersecția unor axe geopolitice de importanță deosebită.

După retragerea forțelor sovietice în 1989, se aștepta ca această regiune să devină una stabilă, însă prim-planul a fost luat de luptele interne dintre multiplele triburi afgane.

Caracterul foarte muntos al țării și numărul mare de astfel de triburi și etnii (deși toate de religie islamică) s-au combinat pentru a transforma Afghanistan-ul într-un teatru al conflictelor interne.

Astfel, în 1996, ultra-islamiștii talibani au preluat puterea la Kabul, oferind apoi susținerea lor lui Osama bin Laden pentru crearea de tabere de antrenament pentru soldați ai Războiului Sfânt (Jihad).

Rețeaua teroristă Al-Qaeda a folosit în principal aceste baze pentru recrutarea membrilor săi. În urma atacurilor teroriste din Statele Unite de la începutul deceniului, regimul taliban a fost înfrânt și înlăturat repede de la putere de către coaliția condusă de Statele Unite.

În ciuda acestui fapt, Afganistanul a rămas o zonă problematică și, mai ales, foarte greu de controlat. Atât talibanii cât și Al-Qaeda încă mai au susținători în multe regiuni ale țării.

Un mare progres care s-a înregistrat a fost alegerea democratică, cu susținerea ONU, al unui președinte afgan, în persoana lui Hamid Karzai, în 2004.

Însă puterea guvernului democrat cu susținere americană de la Kabul nu se poate impune pe întreg teritoriul țării, acolo unde încă domină “stăpâni ai războiului” (eng. “warlords”), mai mult sau mai puțin islamici.

Majoritatea măsurilor radicale impuse de talibani, precum cele privind femeile, sunt încă păstrate în ciuda eforturilor timide de laicizare a țării.

În acest timp, producția de opium, care este generatorul de venit pentru toate grupările războinice afgane de 30 de ani, este mai puternică decât oricând (în fapt, 80% din producția mondială de heroină provine din Afghanistan). Astfel, în mod paradoxal, atât SUA cât și ONU susțin o țară de traficanți de narcotice, care alimentează pe plan mondial rețelele islamice.

Elementul definițiv pentru Afghanistan și pentru afgani este însă fanatismul religios care se întâlnește aici. Puterea acestor grupări și a acestor fanatici religioși nu este ceva nou în istorie. Să ne gândim doar la războaiele afgane din 1839-1842 și apoi din 1878, când o mare putere colonială, Marea Britanie, a fost nevoită să renunțe la includerea Afghanistanului în imperiul său, după o serie de confruntări sângeroase cu războinicii afgani.

Pentru o țară cu o mare experiență în imperialism, acesta a fost un fapt excepțional. În nici o altă țară acest fanatism religios musulman, în același timp agresiv și xenofob, nu seamănă cu cel din Afghanistan, deși această țară nu se poate lăuda cu universități islamice, sau seminarii teologice care să poată educa studenți în teologie, care mai apoi să devină fundamentalisti (precum există în Iran sau Pakistan).

În cazul Afghanistanului, fanatismul este întreținut de nenumărați clerici rurali (mullahi) care sunt în același timp învățători, predicatori, judecători, conducători politici, cu alte cuvinte, dețin puterea absolută.

În plus, fanatismul se poate explica și prin parcursul istoric al acestor teritorii. Nu doar faptul că relieful muntos favorizează aceste lupte de gherilă constituie un argument suficient pentru a înțelege mentalitatea afganilor, ci mai ales faptul că această societate este, încă, destul de primitivă.

Din cauza mării rivalități coloniale în zonă dintre Rusia și Marea Britanie, Afghanistanul a fost complet izolat de lume până în secolul al XX-lea. Rezistând colonizării, această țară nu a cunoscut efectele sociale și politice ale acesteia, în timp ce primele semne ale modernizării au apărut doar la jumătatea acestui secol.¹

Un al doilea element care trebuie analizat pentru înțelegerea situației dificile în care se află Afghanistanul, sunt profundele contradicții etnice care domină această țară.

În termeni istorici, Afghanistanul se situează între două mari civilizații: Persia, cucerită de arabi în secolul al VII-lea și India, trecută prin dominație musulmană în secolul al XII-lea, după ce câmpiile Indus-ului și Gange-ului au fost cucerite de războinici afgani convertiți la islam.

Pe măsură ce s-au stabilit diferite regate afgane, în ciuda rivalităților tribale, acestea au întreținut rapoarte de alianță sau conflict cu imperiile care s-au succedat pe platoul iranian. Astfel, perșii și-au extins influența civilizatoare pe o mare parte a teritoriului afgan, mai exact în Herat.

¹ Yves Lacoste, *Géopolitique - la longue histoire d'aujourd'hui*, p. 272.

Aceste relații cu imperiul persan s-au rupt în secolul al XVI-lea când acesta, pentru a se opune otomanilor sunniți, s-a convertit la Islamul șiiit, pe care a încercat să-l impună și în Afghanistan.

Afghanii nu numai că au rămas sunniți, însă consideră și până în ziua de astăzi șiismul ca fiind o erezie indiscutabilă. Ori, o mare parte dintre afghani, tadjicii, vorbesc, deși sunt sunniți, limba farsi, adică persana, limba șiiților iranieni.

Contradicția este cu atât mai puternică cu cât în Afghanistan există și șiism, în vestul țării - hazarii, una dintre minorități, susținută de Iran, dar și în Mazar-e-Șarif, unul dintre locurile sfinte ale șiismului, deoarece acolo se află mormântul lui Ali, ginerele Profetului Mahomed.

Se poate considera că, tocmai pentru a se demarca foarte clar de șiismul iranian, tadjicii persanofoni sunniți manifestă atâta ardoare musulmană. Cu atât mai mult cu cât sunt desconsiderați și priviți cu condescendență de către paștuni, cealaltă majoritate etnică din Afghanistan, practic dominantă.

Paștunii prețuiesc și ei ardoarea religioasă și își cultivă tradițiile războinice și tribale, tocmai pentru a se afirma în fața tadjicilor ca singurii afghani adevărați, cei care au adus victoriile istorice împotriva armatei britanice.

Au propria lor limbă paștună, însă aceasta nu are și o variantă scrisă, iar atunci când sunt în situația de a scrie, paștunii recurg și ei la farsi, care este astfel limba cea mai răspândită în Afghanistan.

Înțelegem atunci de ce una dintre cele mai mari temeri ale afghanilor persanofoni este aceea de a fi percepuți ca persani șiiți, și nu ca afghani sunniți.¹

Războaiele din Afghanistan și Irak

În acest peisaj multicultural se desfășoară, și astăzi, războiul din Afghanistan, care opune Statele Unite (împreună cu aliații săi și cu NATO), organizației teroriste Al-Qaeda și talibanilor.

Cum au ajuns forțele armate în Afghanistan este foarte clar. În urma atacului terorist de la 11 septembrie 2001, Administrația Bush, după cum era de așteptat pentru acești adevărați ulii (“hawks”), a decis invadarea Afghanistanului pentru a elimina pericolul constituit de rețeaua teroristă Al-Qaeda și de Osama bin Laden și pentru a răsturna și alunga regimul taliban care conducea Afghanistanul.

Un război de necesitate (“war of necessity”), după cum consideră Zbigniew Brzezinski, deoarece securitatea națională a Statelor Unite era la mijloc, iar George W. Bush nu concepea ca răspunsul la atacurile teroriste să nu fie unul sever; a fost un război care s-a bucurat de susținerea poporului american.

Prin comparație, războiul din Irak poate fi descris ca unul ales (“war of choice”), fără a avea o motivație reală puternică².

Cea mai ușoară parte a acestui război a fost alungarea de la putere a regimului taliban. După ce aceștia au refuzat să îl extrădeze pe Osama bin Laden și pe partizanii acestuia, Statele Unite au declanșat operațiunile militare.

¹ *Ibidem*, p. 275.

² Zbigniew Brzezinski, “A Tale of Two Wars,” *Foreign Affairs*, mai/iunie 2009, pp. 23-34.

Talibanii erau optimiști că vor putea face față acestori atacuri, prin prisma reliefului muntos afghan, care ar fi împiedicat operațiunile convenționale ale trupelor americane. Însă talibanii se bazau mai ales pe sprijinul aliatului lor, Pakistan.

Sub presiunea Statelor Unite (la rândul lor aliați tradiționali ai Pakistanului), Pervez Musharraf a luat decizia de a nu sprijini talibanii, spre furia islamiștilor din propria țară.

Bombardierele americane B52 au rezolvat în mare parte raidul, dispersând majoritatea talibanilor (deși avioanele trebuiau să parcurgă 12.000 km dus-întors de la baza lor din insula Diego Garcia din Oceanul Indian).

Cei mai mulți talibani s-au refugiat în districtele păștune rămase autonome din sudul Afghanistanului.

Începând cu anul 2002, când operațiunea militară inițială a luat sfârșit, 20.000 de militari americani sunt bazați în Afghanistan, forța denumită “Enduring Freedom”.

Lor li se adaugă Forța Internațională de Asistență pentru Securitate, FIAS, controlată de NATO, numărând 10.000 de soldați. Dar începând cu anul 2012 și spre finalul anului 2015 numărul soldaților este în scădere.

La începutul acestui război, oricine din administrația americană, precum și din armată se aștepta ca războiul din Afghanistan să dureze foarte puțin, să fie o operațiune rapidă și precisă.

Însă după 13 ani de război în Afghanistan, acesta este mai sângeros și mai “încurcat” ca oricând. Deși talibanii au fost înlăturați de la putere și un regim democratic, condus de Președintele Hamid Karzai a fost instalat, în 2009 SUA încă mai luptă cu talibanii.

Talibanii din Pakistan pun sub semnul întrebării viabilitatea acestei țări mai mult decât “verii” lor o fac în Afghanistan. Tocmai din cauză că acest război poate destabiliza o întreagă regiune, el trebuie să fie principala prioritate de politică externă a SUA.

Pe 18 februarie 2009, președintele Obama a anunțat încă 17.000 de soldați pentru Afghanistan. Războiul din Afghanistan devine războiul lui Obama, iar Administrația Democrată a anunțat că are așteptări mai reduse: obiectivul este acum combaterea terorismului și aducerea unui grad mediu de stabilitate în Afghanistan, iar nu transformarea acestuia într-un înfloritor stat democratic.¹

Un factor important care a schimbat aceste planuri ale americanilor pentru Afghanistan a fost declanșarea unui nou război, cel din Irak, în 2003.

Președintele Bush, aplicând doctrina războiului preventiv, a considerat că Saddam Hussein reprezintă o amenințare importantă pentru Statele Unite prin armele de distrugere în masă pe care le deținea și prin sprijinul acordat teroriștilor de către regimul său.

Motivul s-a dovedit unul fals, nefiind găsite asemenea arme în Irak nici până astăzi.

Este destul de clar acum că în cazul celui de-al doilea război, șocul național indus de 11 septembrie - amplificat din motive necunoscute de o campanie de stimulare a fricii publice printr-un limbaj demagogic și discriminator (“Islamofasciști”, “Teroriști musulmani”, “Jihadiști”) și prin referințe la imagini apocaliptice (“nori în formă de ciupercă”, “Al treilea Război Mondial”) - a creat o atmosferă toxică.

O societate democratică a fost condusă astfel spre susținerea unei politici dorite inițial doar de câțiva decidenți de top (dovada cea mai bună este numărul de senatori democrați care au votat de facto pentru război).

¹ Aryn Baker/Loi Kolay, “The Longest War,” *Time*, aprilie 2015.

Însuși Președintele Bush, cel care a lansat doctrina “războiului preventiv” discuta la un moment dat cu Tony Blair posibilitatea generării unui *casus belli* pentru acest război pe care îl credea necesar¹ (motivele reale sunt supuse speculațiilor).

Prin declanșarea a două războaie simultane, America s-a pus singură în situația de a lupta pe două fronturi. Acest fapt a condus la o mare dificultate în construirea unei strategii militare coerente și pentru Irak și pentru Afghanistan.

În ambele misiuni, obiectivul inițial a fost îndeplinit foarte repede. Talibanii au fost înlăturați în trei luni, iar Saddam Hussein a fost alungat de la putere și găsit de americani în ascunzătoarea sa într-un interval de timp asemănător.

Însă misiunea pe care și-a propus-o SUA, prin excepționalismul său, presupunea construirea unor democrații stabile în ambele state, care să devină un model pentru Orientul Mijlociu; de fapt, era vorba de două procese de nation-building.

Însă a menține stabilitatea în regiune s-a dovedit foarte greu, deoarece forțele armate trebuiau să depășească mai puțin bariere de ordin militar, ci mai ales de ordin cultural și social. Acest lucru nu era deloc la îndemână unei armate americane concentrate pe operațiuni exclusiv militare, iar pentru o bună perioadă, rezultatele misiunii de stabilizare nu au fost cele așteptate.

Atenția americanilor s-a îndepărtat de la Afghanistan pentru câțiva ani, forțele NATO, insuficiente, fiind lăsate acolo cu misiunea de pacificare și construire a unei societăți democratice.

În acest timp, toate forțele armatei SUA au fost concentrate pe războiul din Irak. Lecțiile învățate au fost foarte importante și au condus într-un final la schimbarea strategiei militare a SUA cu totul.

În Irak situația se îndrepta către o catastrofă în 2004. Atacurile teroriste erau din ce în ce mai multe, iar pierderile de vieți omenești erau tot pe o pantă ascendentă cunoscând valoarea maximă în acel an.

Acest succes se datorează în mare măsură Generalului David Petraeus, arhitectul strategiei de contrainsurgență al armatei americane.

Cu doi ani în urmă, generalul Petraeus a coordonat elaborarea unui nou manual de contrainsurgență pentru armata Statelor Unite. Publicarea sa a marcat o ruptură definitivă de strategia perdantă în Irak și a reflectat o trezire treptată a oficialilor de la Washington.

Ei și-au dat seama că pentru a evita repetarea greșelilor făcute în Vietnam, armata va trebui să reînvete lecțiile cheie ale aceluia conflict.

Principiile doctrinei Petraeus sunt simple: să ne concentrăm pe protejarea civililor, nu pe eliminarea inamicului. Să ne asumăm un risc mai mare. Să folosim un minim, și nu un maxim de forță.

Deși manualul a avut susținători, dar și critici, toată lumea a fost de acord că reprezintă o reconceptualizare integrală a modului în care Statele Unite ar trebui să poarte războiul. Iar o astfel de reconceptualizare nu a fost niciodată mai necesară într-o lume multipolară în care vor domina războaiele de dimensiuni reduse.²

Suplimentarea forțelor armate din Irak a fost principalul rezultat al aplicării noii doctrine, reușind să îmbunătățească în mod evident climatul de securitate acolo.

¹ Zbigniew Brzezinski, *op.cit*, p. 34.

² Nathaniel C. Fick, “Manualul de contrainsurgență,” *Foreign Policy*, ianuarie/ februarie 2009, pp.45-63.

“The surge”, așa cum este cunoscută această suplimentare, a funcționat. A ridicat miza prin trimiterea a încă 40.000 de trupe exact atunci când irakienii credeau că SUA vor accepta înfrângerea nu numai că a mărit abilitatea Americii de a-și impune voința în zonă, dar a contribuit și la schimbarea dinamicii politice din țară.

Irakienii au început să ia decizii politice curajoase, culminând cu decizia Primului Ministru Nuri al-Maliki de a prelua controlul în Basra. Acesta a fost punctul de inflexiune al războiului.¹

Astfel, în mai puțin de doi ani, David Petraeus a devenit cel mai admirat general american din ultimii ani. Succesul pe care l-a înregistrat prin orchestrarea suplimentării din Irak, inversând decăderea acestei țări spre o baie de sânge tribală, i-a atras laudele tuturor personalităților politice din SUA.

Afghanistan și Pakistan

O dată cu mutarea atenției de la Irak la Afghanistan, David Petraeus a fost numit în fruntea Comandamentului Central al Armatei Statelor Unite, care se ocupă de coordonarea operațiunilor din Afghanistan și Pakistan (așa-numitul “Afpak”).

În această funcție, el va trebui să răspundă la următoarea întrebare: poate fi repetat succesul din Irak în Afghanistan? În ce măsură securitatea în Irak a crescut iar cea din Afghanistan s-a înrăutățit?²

Dacă este adevărat că un plan nou este necesar pentru Afghanistan, este cu atât mai clar că Afghanistanul nu este Irakul.

Echivalarea celor două conflicte ar fi un reduționism periculos.

În Irak a fost un război urban, sectar și purtat în interiorul granițelor.

Războiul din Afghanistan este unul intrinsec rural, în mare parte localizat în centura paștună din sudul și estul Afghanistanului și unul inextricabil legat de Pakistan.

Dacă natura celor două conflicte este diferită, atunci și strategiile trebuie să fie diferite.

Afghanistanul are fără îndoială nevoie de trupe adiționale, însă asta nu echivalează cu obținerea succesului.

În faza următoare a războiului, armata americană trebuie să facă ceea ce nu a reușit în trecut: să urmărească câteva dintre preceptele de bază ale contrainsurgenței, așa cum au fost ele detaliate în noul manual de insurecție.³

Însă analiștii observă în continuare un aspect îngrijorător: raportul între numărul de forțe de menținere a păcii și populația Afghanistanului este, în acest moment de 1 la 1000, iar creșterea preconizată pentru următorul an ar aduce această proporție la 3 la 1000.

Prin comparație, analizând misiunile militare recente de succes ale SUA sau NATO, observăm că această rată a fost mult mai mare: 20/1000 în Kosovo, 100/1000 în Germania, și 5/1000 în Japonia.

Pentru a avea o rată comparabilă în Afghanistan, coaliția ar trebui să angajeze 600.000 de soldați, ori acesta este un angajament mult prea mare pentru oricine.⁴

Greșeala inițială pe care SUA au făcut-o în Afghanistan a fost începerea războiului cu un număr mult prea mic de trupe, 14.000. Acest lucru s-a întâmplat din cauza lui Donald

¹ Kori Schake, “Irak, a war we are winning; Afghanistan, a war we can’t win,” *Foreign Policy* ianuarie/februarie 2009, pp. 64-71.

² “Petraeus’s next war,” *The Economist*, octombrie 2008, p. 7.

³ Nathaniel C. Fick, *op. cit.*

⁴ Stephen Walt, “Will we need a plan B in Afghanistan?” *Foreign Policy*, ianuarie 2009, 12-19.

Rumsfeld, pe atunci Secretar de Stat, care susținea o forță armată înalt tehnologizată și redusă ca număr.

S-a dovedit curând că tehnologia nu reprezintă un atu atât de mare în munții din Afghanistan, iar acum este clar că succesul în Afghanistan este condiționat de o creștere a contingentului militar de acolo (soluție care fusese susținută de Colin Powell în cadrul Administrației Bush).

În plus, elementele de tehnologie pot constitui chiar un factor defavorizant pentru armată. Acest fapt se observă în prezent în Afghanistan, la granița cu Pakistanul, acolo unde talibanii sunt concentrați. CIA coordonează operațiuni militare cu ajutorul celor mai sofisticate mașinării de ucis create vreodată, împotriva unor adversari care au supraviețuit oricăror alte arme.

Dacă tancurile și rachetele nu au funcționat, CIA utilizează aparate de zbor nepilotate, dronele, denumite Predator și Reaper. Acestea utilizează capacități de ultimă oră pentru a spiona, localiza și distruge obiective strategice ale talibanilor, totul fără a pune în pericol viața nici unui soldat american.

Dronele sunt responsabile pentru succesul multor operațiuni de la granița afgano-pakistaneză, însă au dezavantajul de a nu avea o rază de acțiune foarte mare, ceea ce înseamnă că pentru a acoperi un teritoriu mare cu acestea, este nevoie de foarte multe.

În plus, deși dronele sunt o minune a tehnologiei și un activ strategic important, talibanii și localnicii nu sunt deloc impresionați. Dimpotrivă, există în rândul lor percepția că Statele Unite sunt un adversar laș, care evită vărsarea de sânge în luptă. Se pare că dronele au făcut și foarte multe victime civile, iar familiile acestora sunt obligate prin tradiție să se răzbune, devenind adepți ai talibanilor. Iată cum un element de înaltă tehnologie are efecte nescontate în peisajul afgan.¹

Războiul din Afghanistan este unul deosebit, neconvențional prin excelență, care va cere de la Statele Unite și NATO un angajament susținut, nu numai de ordin pur militar, cu scopul de a obține victoria finală.

Pe lângă numirea lui David Petraeus în fruntea Comandamentului Central al Armatei Americane din Afghanistan și Pakistan, Administrația Obama a făcut o altă mutare care evidențiază schimbarea de mentalitate care a survenit în modul în care SUA înțelege strategia militară în Afghanistan.

David McKiernan a fost înlocuit cu Stan McChrystal în funcția de Comandant al Armatei SUA din Afghanistan. A fost o mutare, la o primă vedere, surprinzătoare, din partea lui Robert Gates, Secretarul Apărării al SUA.

David McKiernan este unul dintre cei mai buni generali ai SUA și fusese în funcție de doar 11 luni. Însă adevărul este că McKiernan excela în operațiunile de război convențional și a avut o activitate laudabilă în timpul Administrației Bush, chiar fără să dispună de resurse adecvate.

Doar că pentru un război cum este cel din Afghanistan, era nevoie de un comandant cu rezultate și activitate extensivă în operațiuni de război neconvențional, iar Stan McChrystal este un astfel de om. El a activat în funcția de Comandant al Operațiunilor Speciale ale Armatei SUA în Irak (SpecialOps), iar rezultatele sale sunt scilicet: echipele conduse de el au fost cele care l-au capturat pe Saddam Hussein și l-au eliminat pe Abu Musab al-Zarqawi.

¹ Bobby Gosh, Mark Thompson, *op. cit.*, pp.21-31.

Corelând cele trei mari evenimente care s-au întâmplat legate de schimbarea strategiei SUA: adoptarea de către Congres a unui buget revoluționar, care pune accent pe modernizarea și reorientarea armatei, numirea lui Petraeus Comandant Suprem în Afghanistan și Pakistan și numirea lui McChrystal Comandant al forțelor SUA în Afghanistan, se poate afirma faptul că Armata Statelor Unite a suferit o schimbare seismică, trecând de la specializarea în război convențional, la specializarea în războiul neconvențional¹.

Dar în Afghanistan nu se preconizează o deschidere a sistemului politic (nu există partide politice, prin decret prezidențial) și nu există o societate civilă, cele două elemente fundamentale ale construcției democratice.

Cu siguranță o mărire a numărului de soldați și calibrarea strategiei de contrainsurgență conform circumstanțelor Afghanistanului sunt importante, însă este destul de clar că SUA nu va reuși dacă afghanii nu vor reuși din punct de vedere militar și politic.

Șansele ca acest lucru să se întâmple par acum destul de reduse.² O guvernare în care oamenii au speranță ar fi una care le-ar putea oferi și securitate. Strategia SUA de ieșire din Afghanistan este consolidarea forțelor afgane, astfel încât ele să poată să susțină progresele fragile ale guvernului. De aceea o acțiune de educare a Armatei Naționale Afgane și a poliției locale este esențială și se desfășoară deja de ceva timp, în special prin intermediul aliaților Statelor Unite.

Pe de altă parte, colaborarea și sprijinul acordat Pakistanului este foarte important în ecuația acestui conflict, care nu mai este unul desfășurat în limita granițelor Afgane.

Regiunea paștună de la granița afgano-pakistaneză este cel mai tensionat punct geopolitic din lume în acest moment, iar Pakistanul nu a arătat până acum că este capabil să se ridice la înălțimea provocării talibane.

O analiză a BBC din luna mai 2009, arăta că, dintre provinciile paștune administrate federal de Pakistan, o mare parte dintre ele sunt în control de facto al talibanilor.

Doi factori împiedică Pakistanul să ofere un răspuns adecvat amenințării talibanilor, care au reușit chiar să impună legea sharia și să controleze total provincia Swat din nordul țării: proasta pregătire a armatei proprii, și faptul că aceasta este în proporție de 80% comasată la granița cu India din Kashmir, ca urmare a conflictului teritorial dintre cele două țări.

Statele Unite cunosc aceste aspecte și încearcă din ce în ce mai mult să acorde asistență Pakistanului, tratând problema regională Afghanistan-Pakistan ca atare (de aceea, Secretarul de Stat Hillary Clinton și Președintele Barak Obama s-au întâlnit în mai la Washington cu cei doi șefi de stat: Hamid Karzai și Asif Ali Zardari).

Victoria în Afghanistan depinde de un concurs de acțiuni corespunzătoare ale SUA, NATO și Aliaților. Deși numărul trupelor este destul de mare, orientarea lor va fi schimbată spre tehnici de război neconvențional iar cei responsabili de coordonarea acestor forțe sunt oameni cu o amplă experiență, ceea ce lipsește cel mai mult este implicarea tuturor actorilor regionali în soluționarea problemei Afgane.

Afghanistan - miza regiunii

În anii '90, Afghanistanul se regăsea în centrul unei complexe confruntări geopolitice, în care erau angrenați vecinii săi: Pakistanul, Iranul, ex-republicile sovietice, în principal Tadjikistanul, dar și țări mai îndepărtate, precum Arabia Saudită sau Statele Unite.

¹ Joe Klein, "McKiernan Replaced," *Time*, mai 2009, p. 3.

² Kori Schake, *op.cit.*, p. 24.

În lunga confruntare care a opus diferitele grupuri etnice, pentru obținerea puterii la Kabul, Iranul, India și Rusia au susținut facțiunea tadjică, în timp ce facțiunile islamice paștune au beneficiat de sprijinul logic al Pakistanului.

Acesta a contribuit decisiv la preluarea puterii de către talibani în 1996.

Din 2001, după înlăturarea talibanilor, Statele Unite încearcă să construiască în Afghanistan un stat democratic care le-ar fi favorabil.

În același timp, Iranul, dar și Rusia au încercat să sprijine “stăpânii de război” de odinioară împotriva regimului democratic al lui Hamid Karzai.

Acesta, constatând resurgența talibanilor în regiunile paștune din sud-est a încercat, în cursul anului 2005 să îi facă oferte de reconciliere Mullahului Omar, fostul lider taliban.

Situația din Afghanistan este, astfel, încă foarte incertă și depinde în mare măsură de viitoarele evoluții din Pakistan, mai ales dacă talibanii vor prelua vreodată puterea acolo.¹

De aceea, Afghanistanul este o problemă regională, prin urmare America nu va mai putea susține de una singură stabilitatea în zonă.

Ce s-ar întâmpla oare dacă SUA s-ar retrage brusc din Afghanistan? Pentru început, aceasta ar fi considerată o mare victorie pentru Al Qaeda, iar în Pakistan societatea civilă cel mai probabil va ceda presiunii puse de extremiștii care cer schimbări în comportamentul social.

Legea islamică va fi, cel mai probabil, implementată cu consecințe grave, mai ales pentru populația feminină.

China nu își va asuma nici o responsabilitate pentru armele nucleare sau extremiștii din Pakistan. Și-ar închide granița cu Pakistanul, izolând-o și va încerca să stabilească un pact între talibani și Pakistan sub egidă proprie.

Iranul șiiit nu ar vrea să vadă un regim sunnit fundamentalist în Afghanistan și Pakistan și va încerca să pună toate piedicile posibile în Afghanistan, cooptând etniile šiite din sud-vestul țării.

La rândul ei, Arabia Saudită ar profita de retragerea americană pentru a încerca să răspândească religia extremistă wahhabi.

Armata pakistaneză ar putea deveni astfel vârful de lance al Islamului wahhabi.

În timp ce India, prin radicalizarea regiunii Punjab din Pakistan, ar înfrunta cea mai serioasă amenințare existențială din istorie.

Este clar astăzi că SUA nu poate stabiliza singură problema afghană. Chiar Președintele Obama a spus că este o problemă regională care cere soluții regionale.

Cea mai bună soluție ar fi ca America să facă Chinei, Indiei, Iranului și Arabiei Saudite o ofertă pe care nu o pot refuza: să se alăture efortului de pacificare din Afghanistan, sau să accepte retragerea SUA.

Obiectivul clar al acțiunii militare trebuie să fie eliminarea Al Qaeda, care a ucis atâția oameni în New York, Londra, Madrid, Mumbai, Irak și Pakistan. Și în Afghanistan și în Pakistan, talibanii sunt în majoritate paștuni, a căror țară a fost tăiată în două de Imperiul Britanic acum 150 de ani.

Obiectivele lor sunt regionale, nu globale: crearea unui Paștunistan independent în Afghanistan și o parte din Pakistan. De aceea o mare teamă legată de Pakistan este că dacă Al Qaeda va intra în posesia armelor nucleare pakistaneze, nu va ezita să le folosească.

¹ Yves Lacoste, *op.cit.*, p. 38.

Actorii regionali trebuie implicați în proiectul Afghanistan: Pakistan trebuie ajutat să construiască o societate civilă opusă extremismului, iar Arabia Saudită trebuie să fie convinsă să nu mai finanțeze școli islamice în regiune, fapt care înrăutățește situația. Rusia trebuie convinsă să își respecte angajamentul de a înarma armata afghană, în cadrul efortului de construire a poliției și armatei naționale în Afghanistan.

În final, China ar trebui implicată în garantarea integrității teritoriale a Pakistanului, astfel încât Pakistanul să își poată concentra forțele la granița cu Afghanistanul unde se află adevărații adversari, nu la cea cu India.¹

Dacă întreaga regiune nu va fi implicată în această misiune în Afghanistan, cel mai probabil SUA nu va putea să-și ducă la bun sfârșit misiunea și va trebui să se retragă, mult mai târziu decât ar fi trebuit inițial.

Bibliografie:

1. Bake Aryn, KOlay Loi (2009), “The Longest War,” *TIME*, Nr. 13/2009.
2. BBC (2009) www.bbc.co.uk
3. Brzezinski Zbigniew (2009), “A Tale of Two Wars,” *Foreign Affairs* Nr.3/2009.
4. The Economist (2008), “*Petraeus’s next war,*” *The Economist*, Nr. 43/2008
5. Fick Nathaniel (2009), “Manualul de contrainsurgență,” *Foreign Policy* Romania, Nr. 1/2009.
6. Gosh Bobby, Thompson Mark (2009) - “The CIA’s Silent War in Pakistan,” *TIME*, Nr. 22/2009.
7. Klein, Joe (2009), “McKiernan Replaced,” *TIME*, Nr. 21/2009
8. Lacoste Yves (2008), *Géopolitique - la longue histoire d’aujourd’hui*, Larousse, Paris.
9. Schake Kori (2009), “Iraq, a war we are winning; Afghanistan, a war we can’t win,” *Foreign Policy*, Nr.1/2009.
10. Walt Stephen (2009), “Will we need a plan B in Afghanistan?” *Foreign Policy*, Nr. 1/2009.
11. Weiss Stanley (2009), “Help Us or We Leave,” *New York Times*, 30 mai 2009.

¹ Stanley Weiss - “*Help Us or We Leave*” - New York Times - mai 2009